

Information in Shidduchim

Shiur# 336 | Aug 28th 2021

Rabbi Moshe Mordechai Lowy

חפץ חיים לשון הרע כלל י

בכלל זה יבואר קצת פרטים מן לשון הרע שבין אדם לחבירו, דהיינו, אם אחד גזל לחבירו או עשק וכיוצא בזה. או אחד גזל אותו או עשקו או חרפו, באיזה אופן מותר לגלות דבר זה לאנשים. ובו י"ז סעיפים.

הנה לעיל בכלל ד' ביארנו דין לשון הרע מהענינים שבין אדם למקום, ועתה נתחיל בעז"ה לבאר דין לשון הרע מהענינים שבין אדם לחבירו, וחלקוהו בכלל בפני עצמו עבור כי הוא נשתנה לדינא בהרבה ענינים, וזה החלי בעזרת החונן לאדם דעת.

א. (א) אם אחד ראה אדם שעשה עולה לחבירו, כגון שגזלו או עשקו או הזיקו, בין אם הנגזל והניזק (א) יודעים מזה

(ב) : אם אחד ראה וכו'. שזה לשון רבינו יונה בשערי תשובה צמח"א: ודע כי דצדדים שצין אדם לחבירו כמו גזל ועושק וזק ונער וזושת ואונאת דברים, יכול לסקר הדברים לצני אדם גם היחיד אשר ראה יגיד, כדי לעזור לאשר אשם לו ולקנא לאמת, והנה אמרה התורה שיעיד עד אחד צ"ד כדי לחייב את הנתבע שזועה. אמנם יש עליו להוכיח את האיש תחלה עכ"ל.

והנה לכאורה להרמז"ם יש חילוק צדין זה שז"ל צפ"ו מהלכות דיעות הלכה ח': המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שגאמר הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא וכו' צמה דברים אמורים דצדדים שצין אדם לחבירו, אבל דצדדי שמים אם לא חזר צו צקת מכלימין אותו צדדים ומפרסמין חטאו ומחרפין אותו צפניו וכו' עד שיחזור למוטב עכ"ל, ומשמע דצדדים שצין אדם לחבירו אפילו אם הוכיחו ולא חזר צו אין לפרסם חטאו דלא כרבינו יונה.

אולם בגזל ועושק וזק אם לא יוכל להציל את ממון הנגזל והניזק אם לא שיפרסם הדברים לצני אדם, והם יסבצו שיוחזר הגזילה וההיזק לצעליהם, צודאי צריך לעשות קו, ולא שייך צוה כלל איסור לשה"ר ורכילות וכמו שנכתוב אי"ה לקמן בהלכות רכילות, והרמז"ם ג"כ אין צוונתו להחמיר צאופן זה, רק כל דצרינו הם אם לא תגיע תועלת הזאת, רק שירננו צני אדם אחריו, דלרבינו יונה מותר כמו שכתב צהדיא צשיטה מקובצת צ"צ (דף ל"ט) צשמו וכמו שנעתיק דין זה לקמן צפנים, או אם יעירו דצדדים וציישו. דמשמע לכאורה מהרמז"ם דאסור לפרסם אף אם לא חזר צו ע"י הוכחה, דאל"ה מאי ממעט הרמז"ם מלפרסם צענינים דצין אדם לחבירו.

או לא. או שביישו או שציערו והונה אותו בדברים.^(א) ונדע לו בבירור שלא השיב לו את הגזילה ולא שילם לו את נזקו,^(ט) ולא ביקש פניו להעביר לו על עונו. אפילו ראה דבר זה ביחיד, יכול לספר הדברים לבני אדם כדי לעזור לאשר אשם לו, ולגנות המעשים הרעים בפני הבריות. אך יזהר שלא יחסרו אלו השבעה פרטים שנבארם בסמוך.

ב. ואלו הן: א)^(ה) שיראה זה הדבר בעצמו, ולא על ידי שמיעה מאחרים, אם לא שנתברר לו אחר - כך שהדבר

חכן לפי מה שמסיק הלחם משנה צקוף ד"ה המוכיח, דכוונת הרמז"ס הוא דדצרים שצין אדם לחצירו מותר להכלים אותו זינו לצין ענמו אם לא חזר צו, אצל דצרי שמים מותר אפילו להכלימו צרצים עי"ש צל"מ, יתורץ ג"כ קנת קושיטנו. דהכי קאמר הרמז"ס דדצרי שמים מכלימין אותו צרצים ג"כ, אצל מה שכתב ומפרסמין חטאו וכו' זה אפילו דצרים שצין אדם לחצירו מותר, כמו דלדצרי הלחם משנה אתה מוכרח לומר דמה שכתב הרמז"ס ומחרפין אותו צפניו אדצרים שצין אדם לחצירו ג"כ קאי, כן גם זה, וא"כ אפשר דקוצר כר' יונה.

אצל אין להציא ראייה לזה מדכתב לקמן צפ"ז הלכה ה' והמספר דצרים שגורמים וכו' להזיק חצירו בגופו או צממו או להזר לו או להפחידו הרי זו לשה"ר, וא"כ צענינו שע"פ דין מגיע לו הנזק מה לשה"ר שייך צוה, דיש לומר דהרמז"ס כלל דדיצורו זה אפילו היכי שאין מספר עליו שום דצרי גנות ע"פ אמת, כמו שכתב הכסף משנה שם דדצרי הרמז"ס נוצעים ממעשה דיהודה צן גרים שלא חשב צוה לגנות לרשצ"י, וכמו שכתבו צמקום אחר, אפ"ה כיון שדיצורו נכצבה רעה לחצירו צכלל לשה"ר הוא, משא"כ צענינו דמספר עליו דצרי גנות אפשר דאסור.

סוף דבר אפילו אם יסבור הרמז"ס כר' יונה עכ"פ מוכח מדצריו שעל פי הדין אסור לפרסם חטאו אם לא הוכיחו מתחלה, ועיין צמה שנכתב לקמן צסק"ז.

^(צ) : יודעים מזה או לא. הוא מדכתב ר' יונה דומיא דעד אחד צצ"ד ושם צכלל גווי צריך להעיד.

^(א) : ונדע לו. כן כתב ר' יונה צמאמר רכ"ח, ודין זה הוא אפילו צסתם איש ישראל, וכל - שכן אם הוא תלמיד - חכם צודאי צריך שיתצור לו מתחלה שלא השיב הגזילה ולא פייסו, כמו שאמרו צצרכות (י"ט) אם ראית ת"ח וכו'. ומה שאמרו שם אצל צממונא וכו' היינו אם ידוע שלא השיב, אין לומר עליו שמא עשה תשובה לה', כי עיקר התשובה צענין ממון היא ההשבה, אצל אם צדבר זה גופא הוא ספק שמא השיב לו את הגזילה או פייסו עצור הנזק והצושת, צודאי אסור לגנותו צזה אצל אחרים.

^(ז) : ולא ציקש פניו וכו'. כן כתב ר' יונה צמאמר רכ"ח עי"ש וקאי על ציערו וציישו וגם על גולו או עסקו דשם מהני נמי אם פייסו ומחל לו. ומ"ש ולגנות המעשים הרעים, כן כתב ר' יונה דצצריו המוצאים צשיטה מקוצלת צ"צ והעתקוהו פה צסוף הספר.

^(ט) : שיראה זה הדבר צענמו וכו'. דהלל על השמיעה אין לו רק לחוש, וא"כ איך ילך ויספר זה לאחרים צגדר ודאי. וגם אין שייך צזה התירא דר' יונה שכתב דומיא דהתירה התורה עד אחד, דהלל עדות אין שייך רק אם הוא יודע את הדבר צענמו ולא על ידי שמיעה מאחרים.

ואין להקשות על זה מרשצ"ס דצ"צ (דף ל"ט ע"ב) ד"ה ומ"ד צפני ג' שמשמע מדצריו דאם יספר אחד לחצירו מה ששמע מאנשים שפלוגי אמר על פלוגי שהוא מחזיק שדהו בגזלנותא, דאין זה צכלל ליטנא צישא (דאל"ה איך יכול לצוא לצקוף לאזני המחזיק) משום שיוכל לנמות לצקוף טובה להמחזיק עי"ז שיזהר

אמת. ב) שיזהר מאוד שלא יחליט תיכף את הענין בדעתו לגזל ועושק או להיזק וכיוצא בזה,^(ז) רק יתבונן היטב את עצם הענין אם הוא על פי דין בכלל גזל או היזק. ג)^(ח) שיוכיח את החוטא מתחלה^(ט) ובלשון רכה, אולי יוכל

בשטרו, אף שיכול להיות שכל ענש הענין הוא שקר שלא אמר עליו מעולם שהוא גולן. וא"כ הכי נמי אם כוונתו שתנמח מזה תועלת להנידון אמאי יהיה חסור. דיש לחלק, דהתם אינו אומר קתם שהוא מחזיק שדהו של פלוני בגזלנותא, או שפלוני המערער אמר על הלוקח זה שהוא גולן, רק שהוא מספר מה שנשמע שאמר פלוני עליו שהוא מחזיק שדהו בגזלנותא, לא כן צענינו, שעל סמך ששמע מתחלה דבר עולה על אחד הוא מספר אח"כ קתם עליו שהוא איש גולן וכיוצא בזה, זה צודאי חסור, ועוד דהתם התועלת מנזיה יותר מהכא, משום דכשיצוא הדבר לאזניו צודאי יזר בשטרו, משא"כ הכא דאיירינן לענין לספר לאחרים שהם יעזרו להנגזל והניזק, או שע"י רינוס ישוץ מעצמו מדרכיו הרעים, דזה אינו מנזי כל כך, צודאי מסתברא דחסור אם לא ראה בעצמו.

ולענין אם לגלות דבר זה להנגזל בעצמו אם עדיין לא ידע מזה, יבואר אי"ה לקמן בהלכות רכילות כלל ט' סעיף ז'.

^(י) : רק יתבונן היטב. פשוט הוא, כי מה מאוד נריך לזוהר הרונה להיות דיין לעצמו להחיר לנפשו הלאו דלשה"ר מטעם לקנא לאמת, לצדוק תחלה אחר האמת היטב. כי זה אינו מנזי שיראה לאחד בפשיטות שהולך וגונז מכיסו של חצירו או ששוצר כליו של חצירו, רק ע"י עסק וכיו"צ נסבב, שלפי הנראה נשאר צידו ממון של חצירו צעול, על - כן נריך לדרוש מתחלה הענין לאמתו בכל פרטיו, כי למה יהא הדין זה של לשה"ר גרוע יותר משאר דברים שיש להם חזקת איסור שכל זמן שלא נמצא להם היתר צרור באיסורייהו קיימי, ה"נ דכותיה והוא הדין אם ראה לאחד שזיער וצייש לחצירו, ידרוש ג"כ אולי חצירו זיערו וציישו מתחלה, וכל כיוצא בזה.

^(יז) : שיוכיח את החוטא. כן כתב ר' יונה במאמר רכ"ח שכתב אמנם יש עליו להוכיח את האיש תחלה, ואף דבמאמר רכ"ח כתב אמנם המטיבים דרכם דבר ידברו בראשונה את החוטא וכו' ומשמע שם להמענין דהוא רק מדרבנן צעלמא שבלא"ה יהיה דבר זה בכלל חזק לש"ר, שם לא איירי ר' יונה רק לענין איסור לש"ר, אבל לענין מנזת הוכחה לעולם אימא לך דמן הדין מחוייב להוכיחו קודם שיפרסם עליו שום גנאי. כיון דאיירינן בקתם איש ישראל שלא נתחזק עד עתה לרשע, צודאי הוא בכלל עמיתך ומחוייב להוכיחו פן יקבל תוכחתו ולא ינטרך לפרסם עליו שום גנאי. ואם כן אפילו אם ירצה לאמר הדברים צפני שלשה דתו אין זו משום חזק לש"ר כדמוכח בר' יונה במאמר רכ"ח צקופו ע"ש עכ"פ יהיה חסור לפרסמו קודם שהוכיחו משום מנזת הוכחה, אם לא שידוע צו שאינו מקבל תוכחתו (וצוה מיירי המימרא דצפני שלשה שהציא הר"י צקוף המאמר הנ"ל).

דאי לא תימא הכי כדברינו, ותאמר דאין עובר על מנזת הוכחה רק אם אינו מוכיחו כלל, משא"כ אם צרכנו להוכיחו אחר זה מותר לעת עתה לפרסם גנותו לעין כל כדי לקנא לאמת ולעזור לאשר אשם לו, יקשו דברי ר' יונה שצשערי תשובה אדבריו שמוצאים צשמו צספר שיטה מקוצנת על צ"צ (צדף ל"ט), דכתב שם כגון שידוע צו שאינו מקבל תוכחתו וכו', אלא ודאי כמו שכתבנו.

ואפילו אם תדחה את דברינו ותאמר שצשיטה מקוצנת נקט ר' יונה רק למדה טובה ומנזה צעלמא, או דשם נקט רק לפי הסברה שהוסיף שם שיתכוין שיגיעו הדברים לאזניו ויתקן מעשיו, ולכך כתב כגון שידוע צו שאינו מקבל תוכחתו, דאל"ה כיון שאינו מתכוין רק לטובתו יותר טובה היא לו שיוכיח אותו אולי ישמע

להועיל לו ויטיב על - ידי - זה את דרכיו, ואם לא ישמע לו, אז יודיע לרבים את אשמת האיש הזה מה שהזיד על רעהו. (ואם יודע בו שלא יקבל תוכחתו, יבואר לקמן אי"ה בסעיף ז').^(ד) שלא יגדיל העולה יותר ממה שהיא. ה)^(ה) שיכוין לתועלת, וכמו שנבאר לקמן בסעיף ד', ולא להנות ח"ו מהפגם שהוא נותן בחבירו, ולא

לו ולא ינטרך לבזות אותו לפני אנשים, אבל בש"ת שלא זכר סברה זו כלל, רק כדי לקנא לאמת ולעזור לאשר אשם לו אך שיזהר שלא יהיה נחמד לחונף או לשקרן וכאידך סברות המוצאות שם צשיטה מקוצנת בשם ר' יונה, אפשר דאין מחוייב מן התורה להוכיחו קודם שיפרסם עליו רק למנוה ומדה טובה בעלמא, מכל מקום לפי מה שהעמקנו לעיל את דברי הרמב"ם צקוף סק"א, מצואר שם צהדיא דאסור לפרסם גנותו אם לא הוכיח אותו מתחלה. ועיין לעיל בכלל ג' צצמ"ח סוף סק"א. וע"פ דברינו אלה כתבתי דברי צצפנים דצריך להוכיח אותו מתחלה.

וזה הוא אפילו צצתם איש ישראל, וצפרט אם מי שעשה העולה הוא איש צן תורה, צודאי הוא מוכרח לדבר עמו תחלה לידע מאתו טעם ההיתר שלו ומה הציאו לזה, דאל"ה לא יושלם הפרט השני הנ"ל צפנים, כי אולי יראה לו שהדין עמו, וכמאמרם ז"ל צצצות ואל תדין את חצירך עד שתגיע למקומו*.

^(ד) : וצלשון רכה. כ"כ הרמב"ם צפרק ו' מהלכות דעות ע"ש.

^(ה) : שלא יגדיל העולה וכו'. פשוט הוא דהוא צכלל שקר, ומוציא שם רע נקרא עבור זה. וראיה לדבר לפי מה דאמרינן צערכין (ט"ו ע"א) צמשנה נמלא האומר צפיו חמור מן העושה מעשה (פירוש שהאונס או מפתה חייב רק נ' כסף ומוציא שם רע מאה) ומסקינן צגמרא שם דהעיקר מה שקנסה התורה מוציא שם רע הוא על השם רע שהוציא עליה ולא משום דרצה לגרום לה מיתה ע"ש. ומוציא שם רע נקרא אם צא לצית דין ומספר לפנייהם איך שאשתו זינתה אחר אירוסין שלו, ומציא עדים על זה. ואם אח"כ הציא האצ עדים והזימום לעידי הצעל, אז נידון הצעל צתורת מוציא שם רע. וידוע הוא דאף אם יאמרו העדים השניים שאמת הוא שהיא פרורה ציותר, שזינתה קודם אירוסין צנדוטה והם צעצמם התרו צה והיא חייבת כרת על זה, אפ"ה נידון הצעל צתורת מוציא שם רע משום דלא היה לו להגדיל השם רע כל כך. וידוע הוא מאמר הגמרא צכתוצות (מ"ו ע"א) דאזרת מוציא שם רע היא מלא חלך רכיל צעמיק, וכן כתב הרמב"ם צסה"מ ל"ת ש"א. וא"כ ה"נ צענינו צריך ליזהר מאוד שלא יגדיל העולה יותר ממה שהיא דיהיה צכלל מוציא שם רע, כמו שכתב הרמב"ם צריש פ"ז מהלכות דעות דהמספר על חצרו גנות של שקר הוא צכלל מוציא שם רע.

ולצר מן דין, הלא עיקר ההיתר של ר' יונה הוא דומיא דעד אחד שהוצרך להעיד צצ"ד כדי לחייב את חצירו צצובה, ועד אחד צודאי אסור להוסיף צעדומו אפילו פרטה אחת על מאה מנה. גם הלא מפורש הוא דאסור להוסיף צמלקות לרשע יותר מכפי חיובו, וה"נ דכוותיה דהלא שנינו צערכין (דף ט"ו) דהאומר צפיו חמור מן העושה מעשה.

וא"כ לפי מה שציררנו, אם מספר דצר עולה שעשה אחד לחצירו, וידוע שום חלק זכות שיש צענין המעשה הזה, שאם ידעו השומעים את החלק ההוא לא יחסצ צענייהם דצר זה לעולה גדולה כל כך, וכשישמיט המספר את הפרט הזה יתצזה צענייהם מאוד, צריך ליזהר מאוד שלא להשמיט.

^(ו) : שיכוין לתועלת וכו'. כן מוכח צר' יונה צמאמר רכ"ח ורט"ו ורי"ט וצמה שהציא צשיטה מקוצנת (ל"ט ע"א) צצם עליות הר' יונה ז"ל וכן מוכח צצ"מ (דף נ"ח ע"ב) צרש"י ד"ה דדש וכו' ע"ש. ומילתא

מצד שגאה שיש לו עליו מכבר. (ו) אם הוא^(א) יכול לסבב את התועלת הזאת גופא בעצה אחרת, שלא יצטרך לספר את ענין הלשון הרע עליו, אזי בכל גווני אסור לספר. (ז)^(ב) שלא יסובב על - ידי הסיפור היזק להנידון יותר

דמסתזרה הוא, שדצר זה מפורש בכמה מקומות בספרי חז"ל דמה שקוף הקדוש צרוך הוא על העוזדי כוכבים המריעים לישראל, אף שהרעה המגיעה לנו מאתם הוא מאת הש"י צדין וצמשפט כפי עונותינו, והוא לתועלתנו כדי שינכה עי"ז מעונינו ונהיה נקיים לעתיד לבא, עם כל זה יעשו אחר כך העוזדי כוכבים בעונש גדול, מפני שהם אינם מכוונים לתועלת רק מלד שנאה ושמחים בצרתנו, והכי נמי דכוותיה. ^(ב) : יכול לסבב. וראיה לזה ממאי דאמרינן בסנהדרין (י"א ע"א) במעשה דעכן דכתיב ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל, אמר לפניו רבש"ע מי חטא, אמר לו וכי דילטור אני, לך הטל גורלות, ופירש"י דילטור רכיל. וכעין זה ג"כ איתא בתנוד"א צפרק י"ח כשציקש יהושע שיודיענו הקדוש צרוך הוא מי חטא השיבו הקדוש צרוך הוא מה לך יהושע וכי אני מדצר אליך היום לשה"ר וכו'. ולכאורה יפלא מאד וכי על איש כעכן שמעל בחרם, ועל ידו נפלו ישראל במלחמה, וצא על נערה מאורסה, ועבר על חמשה חומשי תורה כמ"ש בסנהדרין (דף מ"ד ע"א), שייך לשה"ר, ומלשון הגמרא והתנוד"א משמע שהוא לשה"ר גמורה ולא חומרא בעלמא, אלא ודאי כמו שכתבנו, דכל היכי דיוכל לסבב התועלת מצלי שיצטרך לספר עליו, אסור מן הדין. והתם נמי הלל יש ענה בגורלות, וזה הוא שאמר לו הקדוש צרוך הוא וכי דילטור אני, לך הטל גורלות.

וכענין זה מצינו ג"כ בשאר חלקי התורה ציצמות (דף כ' ע"ב) אם אתה וכו', וצ"ק (דף כ"ח ע"א) היה לו לשמטו עי"ש, וכגון צרודף שאם יכול להצילו באחד מאצריו ולא הצילו נחשב לרופח עי"ז. וכה"ג צח"מ בסימן תכ"א סי"ג באדם הרואה אחד מישראל מכה חצירו ואינו יכול להצילו וכו' ומשמע אצל אם יכול להצילו צענין אחר ממילא נחשב חובל ממש, והכי נמי צענינו כיון שהוא יכול לסבב את התועלת הזו דהיינו להציל חצירו צענין אחר, ממילא נחשב למספר לשה"ר ממש. ועיין לקמן צח"צ כלל ט' ס"ק ל"ה. ומה שכתבנו צענה אחרת וכו', היינו צין לענין התועלת לעזור לאשר אשם לו, וצין אם כוונתו לגנות לעושי רשעה וכמו שכתבתי בפנים צפעף ד', ג"כ יצויר פשט זה, כי לפעמים תוכל להגיע התועלת הזו אף אם לא יזכיר שם מי שעשה העולה הזו, רק יראה לכל על פי התורה את גודל גנות מי שיש לו מדה רעה הזו דהיינו לגזול או לציב צני אדם וכי"צ.

^(ב) : שלא יסובב וכו'. פירוש דאם הוא משער לפי ענין השומעים שיעשו עמו יותר מכפי הדין שהיה יולא עליו צצית דין אסור לספר להם.

ולא יקשה על זה המעיין ממ"ש צח"מ בסימן שפ"ח ס"ז בהגה"ה י"א דאדם המוכה מחצירו יכול וכו' וה"ה אחר כמו דאיתא צש"ך שם ס"ק מ"ה צשם מהר"מ מריזבורג, דשם איירי שיש צזה תועלת על להצא שלא יכהו עוד ואי אפשר להציל אותו צענין אחר, ומשום דאל"כ אין לך אדם שיציל את חצירו מיד מכהו כמו דאיתא צש"ך שם וצביאור הגר"א, וצענינא דידן איירינן רק להציל ממנו את ממונו שנתחייב לו עד עתה, ולהכי אסור אם יודע המספר שעי"ז יעשו אח"כ עם הנידון שלא כדיון.

וכל זה אפילו אם המספרין הם שנים, אצל אם המספר הוא אחד, יזהר יותר צענין זה, דהיינו, אם הוא רואה שיעשו השומעים מעשה ממש על ידו, ועל פי דין צודאי לא היו מועילים דצרוי רק לענין צצועה וכה"ג, אסור לו לספר להם רק לצרם שיציאו הגולן והעושק לדין, ושם יעיד להנגול או להנעשק והניזק. וציאור דצר זה בכל פרטיו ומקור לדין זה עיין לקמן בהלכות רכילות צכלל ט' סעיף ה' ו' עי"ש.

מכפי הדין שהיה יוצא אילו הועד עליו באופן זה על דבר זה בבית - דין, וביאור דבר זה עיין לקמן בהלכות רכילות בכלל ט' כי שם מקומו.

ג. וכל זה אם הרואה טוב ממנו, אבל אם הוא^(א) חוטא כמותו וגם הוא חולה בעבירות האלה כמוהו, הרי זה אסור לפרסמו. כי איש כזה אין כונתו בגלותו מסתרו לטובה וליראה, כי אם לשמוח לאיד ולבזותו בזה. וכבר נאמר בענין זה ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא, הנה כי אף - על - פי שעשה יהוא מצוה בהכריתו את בית אחאב ביזרעאל כי נצטוה כן על ידי נביא, וניתנה לו עבור זה מלוכה עד ארבעה דורות כמו שנאמר יען אשר כלבבי עשית לבית אחאב בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל, בכל זאת נפקד עליו לבסוף דמי אחאב מפני כי גם הוא היה רב פשע.

ד. הפרט החמישי שכתבנו לעיל שיכוין לתועלת, הוא כמו שנבאר, דהיינו לא מיבעי אם האנשים שהוא מספר לפניהם יכולים הם^(ד) לעזור לנגזל והנעשק והניזק והמתבייש בעינים, בודאי נכון לעשות הדבר כן. ואפילו אם התועלת הזאת לא תוכל להגיע על ידי סיפורו,^(ט) רק שהוא מתכוין שיתרחקו בני אדם מדרך רשע כשישמעו

---

^(א) : חוטא כמותו. כן כתב ר' יונה בש"ת במאמר רי"ט צקופו, ואף שהוא כתב דבר זה לענין אם ילא מעמינתך ע"י עונות שצין אדם למקום, פשוט דהוא הדין ג"כ לענינו, דהלך כתב ר' יונה טעם האיסור משום דכוונתו רק לשמוח לאיד, וזה הלך כבר ציררנו לעיל צק"י מדברי ר' יונה גופא דאפילו צענינים דצין אדם לחצירו אם כוונתו צקיפורו לשמוח לאיד אסור.

^(ד) : לעזור להנגזל וכו'. שזו כוונת ר' יונה צמ"ש לעזור לאשר אשם לו. ומ"ש צפנים והמתצייש וכו', כן מוכח מר' יונה ג"כ, כי על הכל כתב כדי לעזור וכו' והכוונה שע"י שיקפר הצושת שלו לאנשים וידעו הכל שפלוני גינהו צחנס על לא חמס צכפיו, יתמעט ממנו הנער והכלימה שנשאר לו צלצו ע"י הצושת הזו, צראתו עתה כי נחשב הוא צין האנשים שהכל מצטערים על נערו, או שכוונת צינו יונה, כדי שהשומעים כשיתצבר להם שהדבר אמת, יוכיחו צענמם את המלצין על פניו על הצושת אשר צייש חצירו צחנס, ואולי על ידי זה תהיה קיצה שיכיר צענמו את העולה אשר עשה ויפייס אותו על זה.

^(ט) : רק שהוא מתכוין וכו'. כן מוכח צמ"ש צשיטה מקוצנת צשם עליות הר"י ז"ל עי"ש שגם זה לתועלת יחשב.

ולא ישיג עלי המעיין דאמאי לא כתצתי דצריך צזה שיהיה צאפי תלתא וכדמשמע צשיטה מקוצנת שם, שמקור דצרי אלו צצפנים נוצעים ממנו. דזה אינו, דהכא הלא איירינן שהוכיח אותו מתחלה וכמו שכתצתי צסעיף צ' צפרט ג', וזה מוכח צש"ת מאמר רכ"ח דאם הוכיחו מתחלה צפניו ולא שמע לדצרו מותר לו לגלות אצ"כ הדבר לצני אדם אפילו שלא צאפי תלתא.

ואין לדחות דהר"י צשערי תשובה לא מיירי רק אם יוכל צקיפורו לעזור לאשר אשם לו, משא"כ צזה דאיירינן עתה שהתועלת הזו לא תהיה מזה, רק שיתרחקו הצריות מדרך רשע כשישמעו שאנשים מגנים פועלי און וגם אולי צענמו ישוב עי"ז כמ"ש צפנים, וזה נראה לכאורה דאין שייך רק אם מספר צאפי תלתא שנתפרסם גנות החוטא לפני אנשים רבים, משא"כ לפני אחד או שנים, כי כן משמע לכאורה צהטעם הראשון שהציא הש"מ שם על האי דינא דאפי תלתא. אבל גם זה אינו, דהרי מסיים שם הש"מ צסוף הענין

שהבריות מגנות פועלי און, ואולי הוא בעצמו ישוב על ידי זה מדרכיו הרעים ויתקן מעשיו כשישמע שהבריות מגנות אותו עבור זה, גם זה איננו בכלל לשון הרע ולתועלת יחשב,^(טו) כיון שעל כל פנים אין מכוין להנות מהפגם ההוא שהוא נותן בחבירו רק לקנא לאמת, ואולי תבוא על ידי זה תועלת על להבא*.

אבל אם הוא משער שבודאי לא תהיה שום תועלת, כגון אם האנשים שהוא מספר לפניהם גם הם בעלי הרשע, שגם הם עשו כמה פעמים כהרעה הזאת לאנשים ולא נחשב בעיניהם לעון כלל, לאנשים כאלו יזהר שלא לספר כלל ענין כזה. כי מלבד שלא תבוא שום תועלת מסיפורו, עוד יוכל לצמוח מזה קלקול גדול, כי הם ילכו ויספרו דבר זה להגזלן והעושק והמבייש ויעברו על ידי זה על הלאו דלא תלך רכיל בעמך, וגם על ידי זה רגיל לבוא אחר - כך מחלוקות גדולות, ובפרט אם חס - ושלום יוכל לבוא על ידי זה לענין מלשינות, אפילו אם יושלמו כל הפרטים, גם כן אסור לספר שום דבר. ודע דאין חילוק בכל אלו הפרטים, בין אם ביקש אותו הנגזל והניזק והמתבייש שידרוש עבורו את היזיקו או עלבונו, או לא ביקשו. דבאופן המותר, הוא אפילו לא ביקש אותו. ואופן

צפירושו על האי מימרא דאפי מרא וז"ל: והמדה הזאת מוכחת על האדם שאינו מתכוין להנות צנתינת פגם צחצירו אלא מתכוין הוא שישמע ענה שהצרות מגנות אותו וכו', והרי שם מתיר ר' יונה אפילו שלא צאפי תלתא צאיש שהוא מוחזק לרצים שאיננו חונף ושקרן משום שהיה צודאי אומר לו ג"כ צפניו, כמו שמסיים שם צאפי מרא או צרצים שיגידו לו משום האי סצרה גופא שמתכוין הוא שישמע ענה שהצרות מגנות אותו וכו' וכדי לגנות המעשים הרעים, אלמא דצצרה זו שייכה אפילו שלא צאפי תלתא, וכ"ש צענינו היכא דהוכיח אותו מתחלה צפניו ולא שמע לדצריו, דודאי אין לחשדו שכוונתו להנות מסיפור לשה"ר, וכוונת ר' יונה צטעם האי היא כך: דהיכא שלא הוכיח אותו מתחלה צפניו, יהיה מסתצרה יותר להשומעים שכוונתו כדי להנות מסיפור לשה"ר, ולא שיגיעו הדצרים לצוניו, דזה אינו מצוי כ"כ כשמספר שלא צפרהסיא. אצל אס הוכיח אותו צפניו מתחלה על כרחק שכוונתו רק לתועלת הזו ולא להנות מסיפור לשה"ר וכל זה פשוט.

^(טז) : כיון שעכ"פ וכו'. וז"ע צאופן זה שאין תועלת להנידון צענין ממון, אפשר דאין להתיר לפרסם הדבר צין אנשים רק אס אין נד זכות עליו, אצל אס יש לחשוב עליו נד זכות, כגון שהוא אינו יודע שדצר זה הוא צכלל גול או היזק וכי"צ, יאסר לספר עליו, ואפילו אס איזה יחידים אמרו לו שגם זה הוא צכלל גול והיזק, אולי אינו רוצה להאמינס צזה כל זמן שלא שמע מפי צית דין, וכן משמע קצת צר' יונה שכתב על דצר אשר הזיד על רעהו וכו' משמע דוקא הזיד, אך יש לדחות דע"כ אין כוונת ר' יונה צדוקא, דהרי ר' יונה צשערי תשובה איירי צמקום שיש תועלת צהסיפור לעזור לאשר אשם לו כמ"ש צהדיא, וצאופן זה צודאי אפילו שצר כליו של חצירו צשוגג, כיון שהמספר יודע שע"י שיספר את הדצרים לצני אדם יהיה מוכרח אח"כ לשלם, צודאי מותר לספר כטעם ר' יונה דומיא דעד אחד, אלא ע"כ דגם זה הוא צכלל אשר הזיד על רעהו צמה שאינו רוצה אח"כ לשלם את הגזילה או ההיזק לצעליו. וא"כ אין ראייה לענינו מלשון ר' יונה, וצריך עיון.

* הגה"ה.^(יז) וצאופן זה אינו מותר רק אס צצר נתגלה הדצר להנגזל והנעשק והניזק, אצל אס לא נתגלה הדצר עדיין להם, נראה שאסור לספר לאחרים, וכפי מה שמצואר לקמן צהלכות רכילות צשם הפוסקים דאיסור רכילות הוא אפילו אס מספר לאחד מה שפלוגי דיצר ועשה נגד פלוגי, פן יודע להנידון,^(יח) דצצרך חצרה אית ליה, ותכנס לו שנאה צלצו על זה ועי' צצאר מים חיים.

האסור, דהיינו אם לא נשלמו הפרטים הנ"ל,^(ט) לא מהני אפילו ביקש אותו. ואפילו הוא קרובו, גם כן אסור. (ובזה נכשלין כמה אנשים מאוד, שאם נשמע להם שאחד עשה לקרובו דבר מה, אף שלא נתברר להם אם הוא אמת, ואו סיבת הדבר, הולכין וגומלין לו תיכף רעה עבור זה, בחושבם כי הם מקיימין בזה מצות ומבשרך אל תתעלם. וטועין בזה טעות גדולה, כי אין חילוק בין קרוב לרחוק לכל הדינים הנ"ל, שלא נאמר ומבשרך אל תתעלם כדי לעשות איסור חס - ושלום).

---

^(ט) : לא מהני אפילו אם ביקש אותו. עיין לקמן בהלכות רכילות כלל ט' ס"ח. ומ"ש כדי לעשות איסור ח"ו, אף שהוא דבר פשוט אראה לך ג"כ מקור לזה ברא"ש פ"ק דצ"מ סימן מ"ח על ההיא מעשה דקריצתיה דר"נ עי"ש.

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Answers to the Questions

Answers to the Question 1 *click here*

Answers to the Question 2 *click here*

Answers to the Question 3 *click here*

Answers to the Question 4 *click here*

Answers to the Question 5 *click here*

Answers to the Question 6 *click here*

Answers to the Question 7 *click here*

Answers to the Question 8 *click here*

Answers to the Question 9 *click here*

Answers to the Question 10 *click here*

Selected emails from our listeners

Answers to the Questions

The Gimmel and Tes are not together in the Torah, although they are together in the Mishneh.

Jack Stroh

Shalom Aleichem,

Shavua Tov! The only two letters not in the Torah are **gimmel and tet**. I learned this last week while studying the Ben Ish Hai in honor of his hilula/yahrtzeit last week, I believe I found it in his words on Ki Teitzei. He may have said it in the name of the Gr"a, but the idea was that since Gittin separate man from woman - which is certainly not an ideal, even if there is a process for gittin - the Torah did not want to put those two letters together. I believe that even though some have actually found other letters which do not appear next to each other, and even though "get" doesn't only necessarily relate only to issues of sefer krittut, the deeper reasoning about the pain of separation and the associations we have with "get" holds true either way and justify the letters not coming together.

Eliezer/Loren Berman, Los Angeles/Philadelphia

Answer to the riddle

טג

Because this letters shows separation

Moshe Eshkenazi

Hi,

In response to the riddle this week, the Vilna Gaon (Divrei Eliyahu, Gitin 2a) notes the custom to write a get on 12 lines due to the gematria of gimel and tav equaling 12, but asks why we didn't use some other letter combination to get there. In response, he says that those two letters were chosen because they never appear next to each other in the Torah, a sign of the couple-splitting nature of a get.

**(דף ב') המביא גט וכו' ובתוס'
ד"ה הטביא גט,
ומה שנוהגין לכתוב י"ב שורות בגט
אומר ר"ת משום דגט בגימטריא י"ב,
וצ"ל הטעם למה בחרו בגט שאין לו
ביאור בשום מקום יאמרו ח"ד או ז"ה
או י"ב שהם ג"כ מספר זה, וי"ל משום
שאינן בלשון הקודש שום תיבה שתהיינה
שתי אותיות אלו רצופות בתוכה להראות
כי נתסרד הזוג כמו שנאמר וכתב לה
ספר כריתות: זכרון בספר.**

But it's actually a bit more complicated, because there are actually some additional combinations that don't appear anywhere, specifically gimel-kuf, zayin-tav, zayin-tzadi, zayin-samech and samech-tzadi. To this, Rav Chaim

Kanievsky answers that gimel-tav are the first non-appearing letter pair.

פכ"ד. א. וכתב לה ספר כריתות. כתבו בשם
הגר"א ז"ל דלכך נקרא גט משום שאותיות ג"ט
לא מצינו סמוכים זה לזה בכל הפסוקים ולכך
הוא סימן להרחקה. וצ"ע דגם אותיות ג"ק ז"ט
ז"ץ ז"ס ס"ץ לא מצאתי סמוכים בפסוקים [אבל
השאר נמצאים או ישר או הפוך]. וי"ל דגט הוא
הראשון שאינו סמוך, גם לפי מה שהעתיק דברי
הגר"א בס' דברי אליהו מס' גיטין א"ש ע"ש.

In truth, I'm not sure why the other non-combinations are really a question on the Vilna Gaon: the way he asks his question (why we can't use other letters that equal to 12) makes clear that his premise is that the number of lines came first and the name "get" later. If so, then the other non-appearing combinations--none of which equal 12--aren't really an issue.

Best,

David Birnbaum

Letters never together are ג and ט said by the Vilna Gaon because a גט shouldn't happen (we don't want a kium of it from the Torah).

Thanks for the show. Would love to speak one day, especially on the topic of shidduchim

Micah Friedland

There are actually 4 different pairs letters that are never together

But I believe you are looking for גט and תוס' explains we learn out you need 12 lines in a גט from ט-ט

Yitzchak Kapetas

Dear Reb Ari

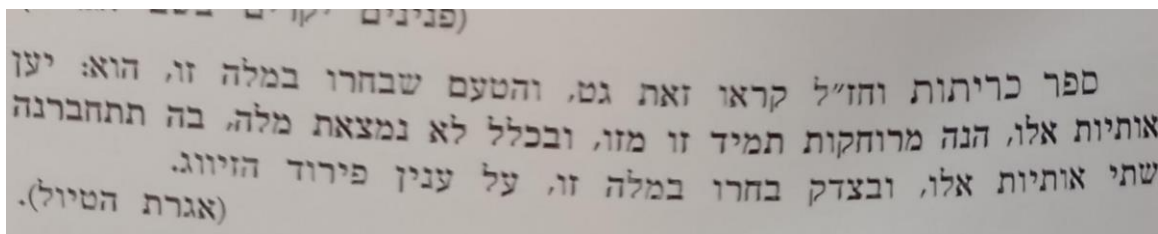
Thank you for another wonderful program.

The answer to the riddle can be found in the ספר לקוטי בתר לקוטי in the name of אגרת הטיול (see attached).

The תורה calls a divorce ספר כריתות and חז"ל call it a גט. The letters ג and ט appear nowhere together in the תורה. This is because גט symbolizes separation so the letters are not together.

Kol Tov

Levi Silman

Hi,

In response to last week's riddle, the only two letters that are always separated from one another are gimmel and tes. This is because those letters together make גט, and the lesson is that the letters which separate a husband and wife from each other should be kept as far away from each other as possible.

Kol Tuv,

Miriam Dembitzer

Hi my name is SruIy modes & I would like to answer/comment on the riddle for show 336. Regarding part 1, it appears to me that there may be some sort of mistake in the way the question was posed to find "the only such set in the torah". In truth there are actually 5 such sets, namely the letters ט"ג ס"ז ט"ז ק"ג and צ"ז all never appear in the torah side by side, or in the entire Tanach for that matter, (as brought down by R' chaim kanievsky).

The 2nd part of the riddle can possibly be answered based on the famous villna goan that the reason chazal refer to a "shtar geirushin" as a טג is because the letters ט"ג never appear in the entire tanach side by side, therefore it's a very appropriate name for something symbolic of separation ("peirud").

It appears from the goan that by the Torah not placing these letters together its a sign (siman) that apparently the word טג is symbolic of separation.

Although at first glance this only answers טג, we can answer the others based on R' chaim's understanding that the goan is not saying that טג is the only such phenomenon rather the earliest such set of letters.

Based on the above explanation it would seeming appear that there are 5 sets of letters symbolic of separation, with טג being the first, (indeed the mefarshim say that all 1st time appearance in the torah are the most symbolic).

However in truth this is not a complete answer, as one can argue that the goan is not saying that by not finding these letters together its a "siman" that it must equal some sort of peirud, rather after the fact that the torah was never "mitzaref" these "oisios" to each other, that in it of itself makes it symbolic of peirud ("sibah"). However it remains unanswered why the torah

itself never puts these letters together in the first place.

There is a way to answer the riddle based on tosfos in gitten that the reason its called a טג is rooted in the word's literal definition "shtar", combined with its numerical value of 12, which is reference to a "shtar geirushin" which has 12 lines. According to this we can say that the torah never puts together the letters which spell out a word which by definition means a way of divorce which is symbolic of separation (this answer is only according to tosfas, however the goan implies that the word טג only came to its current definition after the fact that it's letters were never placed together). Another possible answer can be based on the reason given by the marals brother in why the letters ט"ג never appear together, as the torah refrains from spelling out "gayva" which is contrary to hashems very essence, (I didn't count this with the others as these letters do appear together in the opposite order). Here too we can say the torah refrains from spelling out a word which is contrary to hashems essence of shalom. However this will only answer טג and not the other 4 sets.

The two oisyos that are never found next to each other in the torah are gimmel and tes which combined would spell "get" the divorce contract written in the torah as a sefer krisos

Menashe Steele

The answer to this week's riddle is the two letters gimel and Tes

They are the two letters that you will never find together in the Torah. The reason is because they represent the word get, which is a divorce document which represents a couple that will not remain together.

Hi,

Thanks so much for an amazing podcast! We think the two letters are λ and υ . We're not sure why not but we know that because of this we call a separation a $\upsilon\lambda$. Because they had no connection so too these letters also. This is just our guess.

Continue your amazing work

In response to last weeks riddle- the gimmel and the tes are never next to each other in the torah. Hashem doesnt even want to suggest that there is ever a possibility of separating from his precious nation klal yisroel.

Aryeh Pollack